

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

AGRICULTURAL UNIVERSITY OF ATHENS

Αγροτική Κοινωνιολογία

Θεματική ενότητα 11: Το
αγρο-τροφικό σύστημα 2/2

Όνομα καθηγητή: **Χαράλαμπος Κασίμης**

Τμήμα: **Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Η ενότητα αυτή επιχειρεί να συνδέσει την συζήτηση που έχει προηγηθεί με την ανάπτυξη της αγροβιομηχανίας και το ‘σύστημα’ που αυτό συγκροτεί εντάσσοντας την τοπική παραγωγή σε ένα διεθνοποιημένο σύστημα παραγωγής και διακίνησης τροφίμων καθιστώντας αναγκαία μια διατομεακή προσέγγιση της αγροτικής παραγωγής

Λέξεις κλειδιά

- Αγροβιομηχανία, αγρο-τροφικό σύστημα, ‘φορντισμός’, αγρο-τροφικά καθεστώτα

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 1/6

- Το πρώτο, **εκτατικό**, αγρο-τροφικό καθεστώς (1870-1914) κάλυψε τις ανάγκες της διευρυνόμενης Ευρωπαϊκής εργατικής τάξης και των χωρών που αποικιήθηκαν από τους Ευρωπαίους. Το καθεστώς αυτό οδηγήθηκε σε κρίση μετά τον 1ο Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Το δεύτερο, **εντατικό**, αγρο-τροφικό καθεστώς (1945 – 1972) ταυτίζεται με την ανάπτυξη των περισσότερο επεξεργασμένων και τυποποιημένων τροφίμων. Και αυτό το καθεστώς συσσώρευσης οδηγήθηκε σε μεγάλη παγκόσμια οικονομική κρίση (1973).

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 2/6

- Στην μετά το 1972 περίοδο, αυτό το παραγωγικό μοντέλο που αναπτύχθηκε στις Η.Π.Α. αναπαράχθηκε επιτυχώς από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Παράλληλα με την κρίση αυτού του αγρο-τροφικού καθεστώτος στις αρχές του 1970, δημιουργήθηκαν εμπορικές κρίσεις μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών, όπως, επίσης, ανάμεσα σε αυτές και σε ανερχόμενες γεωργικές παραγωγικές χώρες (Αργεντινή, Βραζιλία, Μεξικό κτλ.) (Friedmann).

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 3/6

- Από την μια πλευρά, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η σημασία της κρατικής ρύθμισης και των διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε φορείς και ομάδες πίεσης για τη μετατροπή ή/και σταθεροποίηση της κρατικής οικονομικής πολιτικής, ενώ, από την άλλη μεριά, διαφαίνεται μια μετατόπιση του κέντρου ελέγχου της αγροτικής πολιτικής σε υπερεθνικές οργανώσεις κρατών (ΚΑΠ), σε διεθνείς οργανισμούς (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου) και σε πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 4/6

- Με την **διάρρηξη του φορντιστικού μοντέλου** έγινε πιο ισχυρή η εμφάνιση των τάσεων που νωρίτερα υποκρύπτονταν στους κόλπους της εθνικής ανάπτυξης και δεν εκδηλώνονταν λόγω της αυξημένης περιχαράκωσης των εθνικών οικονομιών, της επικινδυνότητας και της δυσκαμψίας των εκτός των εθνικών τειχών στρατηγικών επέκτασης των τεχνολογικών καινοτομιών, των νέων μεθόδων οργάνωσης της παραγωγής, των επιχειρήσεων και των κρατικών πολιτικών.

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 5/6

- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, αναπτύσσεται μια **τάση διεθνοποίησης των εθνικών οικονομιών** που επιταχύνεται ήδη κατά τη δεκαετία του 1990
- Σημειώνεται μεγάλος αριθμός των **εξαγορών επιχειρήσεων** από μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες, ενώ η αποκέντρωση της παραγωγής και η διεθνοποίηση του χρηματιστικού τομέα δίνουν τις συντεταγμένες για την παραπέρα ανάπτυξη αυτών των εταιρειών

Η ιστορική διαδοχή διαφορετικών αγρο-τροφικών καθεστώτων συσσώρευσης 6/6

- Η κυριαρχία των αγροτοβιομηχανικών και πολυεθνικών επιχειρήσεων στην εθνική και τη παγκόσμια οικονομία είναι έκδηλη στις αναπτυγμένες χώρες.
- - το 85% της παγκόσμιας αγοράς σιτηρών ελέγχεται από έξι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις (Llambi).

Διεθνής καταμερισμός της εργασίας στην γεωργία 1/2

- Σε παγκόσμιο επίπεδο ενθαρρύνεται ένας «νέος διεθνής καταμερισμός της εργασίας στην γεωργία»:
 - ο **Νότος** εξειδικεύεται στην εξαγωγή «πολυτελών» αγροτικών προϊόντων έντασης εργασίας (φρούτων, λαχανικών, πουλερικών, ψαριών, λουλουδιών κτλ.)
 - ο **Βορράς** εξειδικεύεται στην εξαγωγή βασικών προϊόντων (δημητριακά, σιτάρι, κρέας, γάλα κλπ.)

Διεθνής καταμερισμός της εργασίας στην γεωργία 2/2

- Αυτό συνδέεται με την **αποσύνθεση μιας συμπαγούς εθνικής γεωργίας** και τη διεθνοποίηση του αγρο-τροφικού συστήματος
- Μέσα σε αυτές τις συνθήκες γίνεται όλο και πιο εμφανής η **ανάγκη διεθνούς ρύθμισης**, η οποία όμως εγκαταλείπεται στα χέρια διεθνών ή/και υπερεθνικών οργανισμών και επιχειρήσεων (π.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση)

Συμπεράσματα 1/5

- Η διάκριση ανάμεσα στη γεωργία και τη βιομηχανία δεν ισχύει πια και πρέπει μάλλον **να αντικατασταθεί από την έννοια του αγρο-τροφικού τομέα**, ο οποίος είναι σημαντικός για την κεφαλαιακή συσσώρευση στην παγκόσμια οικονομία

Συμπεράσματα 2/5

- Η ενσωμάτωση των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων στο αγρο-τροφικό κεφάλαιο δε συνιστά μια αδιαπραγμάτευτη κατάσταση
- Η διεθνοποίηση του αγρο-τροφικού συστήματος χαρακτηρίζεται από έντονη **κοινωνική και γεωγραφική διαφοροποίηση**. Τη στιγμή που έρχεται σε επαφή με το κεφάλαιο η αγροτική εκμετάλλευση μετασχηματίζεται

Συμπεράσματα 3/5

- Η διαδικασία διεθνοποίησης του αγροτροφικού συστήματος συμβάλλει στην **αύξηση της ετερογένειας** τόσο στο τοπικό όσο και στο εθνικό επίπεδο. Η ετερογένεια αφορά ένα μεγάλο φάσμα διαπεριφερειακών αλλά και ενδο-περιφερειακών διαφοροποιήσεων
- Σημειώνεται μια **ανισομέρεια στη διαδικασία ολοκλήρωσης του αγροτροφικού συστήματος**, η οποία όμως δε μπορεί να αναχθεί σε μοντέλο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης

Συμπεράσματα 4/5

- Αυτή η διαδικασία ολοκλήρωσης φαίνεται να μην έχει οριστικό τέλος, παραμένει η κυρίαρχη τάση του σημερινού αγροτροφικού καθεστώτος
- Το ξεπέραςμα της σύγχρονης πολυσχιδούς κρίσης που εμφανίζεται στο επίπεδο της παραγωγής, της ρύθμισης αλλά και της νομιμοποίησης του αγροτροφικού συστήματος αποτελεί τον κυρίαρχο πολιτικό στόχο

Συμπεράσματα 5/5

- Δύο επιλογές μένουν: α) η **γενίκευση** του μοντέλου της μαζικής παραγωγής, και β) η αύξηση της **ελαστικότητας και της ετερογένειας των προϊόντων**
- Χαρακτηριστικά όπως η **τοπικότητα**, η **διαφοροποίηση**, η **ετερογένεια** και η **ιδιαιτερότητα** της παραγωγικής διαδικασίας και της καταναλωτικής συμπεριφοράς αποκτούν ιδιαίτερη σημασία και οδηγούν σε μια άλλη αντίληψη για την παραγωγή και την κατανάλωση

Βιβλιογραφία 1/2

- McMichael P. (1994), *The Global Restructuring of Agro-Food Systems*, Cornell University Press
- Κασίμης Χ., Παπαδόπουλος Α. Γ. (1996), Η Ανάπτυξη του Αγροτροφικού Συμπλέγματος και η Πολιτική Οικονομία του Αγροτικού Μετασχηματισμού, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Αθήνα, Τευχ. 89/90, σελ. 19-52
- Fonte M. and Papadopoulos A.G. (eds) (2010), *Naming Food after Places: Patterns of Food Relocalization and Knowledge Dynamics in Rural Development*, Aldershot, Ashgate Publishing Company. 320 σελ.

Βιβλιογραφία 2/2

- Νικολαΐδης Ε. (2010) *Η ελληνική γεωργία στο παγκόσμιο αγροτροφικό σύστημα*, Εκδόσεις Παπαζήση, 243 σελ.
- Fonte M. Food Systems, Consumption Models And Risk Perception In Late Modernity, *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, (<http://www.ij saf.org/archive/10/1/fonte.pdf>).

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

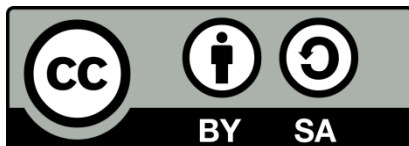
Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Αγροτική Κοινωνιολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://mediasrv.aua.gr/eclass/courses/OCDAERD105/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
 - το Σημείωμα Αδειοδότησης
 - τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
 - το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)
- μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.